

مدیریت ورزشی - زمستان ۱۳۹۹
دوره ۱۲، شماره ۴، ص: ۱۲۰۱ - ۱۱۸۷
تاریخ دریافت: ۹۸ / ۰۹ / ۱۱
تاریخ پذیرش: ۹۹ / ۰۶ / ۰۷

بررسی تأثیر ورزش بر کاهش انحرافات اجتماعی (مطالعه موردی: دانش آموزان متوسطه دوم شهرستان شهرکرد)

سید علیرضا شریفی^{۱*} - نجمه عبداللهی^۲ - امین دهقان قهفرخی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران-ایران ۲.

دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت-ایران ۳.

استادیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران-ایران

چکیده

هدف از تحقیق حاضر تبیین اثر فعالیت‌های ورزشی بر میزان انحرافات اجتماعی دانش‌آموزان شهرستان شهرکرد است. این تحقیق از جمله تحقیقات پیمایشی است و ابزار جمع‌آوری اطلاعات آن پرسشنامه ناهنجاری‌های اجتماعی است. جامعه آماری تحقیق تمامی دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ در دو ناحیه ۱ و ۲ شهرستان شهرکرد بود. نمونه آماری طبق جدول مورگان ۲۹۲ نفر انتخاب شد. نتایج حاصل از آزمون تی نشان داد که دانش‌آموزان ورزشکار در مقایسه با دانش‌آموزان غیرورزشکار گرایش کمتری به انحرافات اجتماعی دارند. همچنین نتایج نشان داد که ناهنجاری‌های اجتماعی از اولویت یکسانی برخوردار نیستند و برخی عوامل شیوع بیشتری دارند. در انتها به مدیران، معلمان و والدین با توجه به نقش ورزش در کاهش انحرافات اجتماعی پیشنهاد می‌شود تا ورزش را به‌عنوان یکی از گزینه‌های اصلی فراغتی در برنامه‌ریزی‌های اوقات فراغت دانش‌آموزان بگنجانند.

واژه‌های کلیدی

انحرافات اجتماعی، تربیت بدنی، دانش‌آموز ورزشکار، ناهنجاری‌های اجتماعی، ورزش.

مقدمه

پیشرفت‌های گسترده و وسیع ارتباطاتی و صنعتی که امروزه در تمام جوامع با سرعت چشمگیری در حال رخ دادن است، این امکان را برای همگان به وجود آورده است تا به واسطه استفاده از تجهیزات و امکانات نوین به رفع خواسته‌ها و نیازهای خود اقدام کنند (۱)، اما در فضای حاکم بر جامعه ایران اسلامی شیوع چنین ابزار و تجهیزاتی می‌تواند همانند شمشیر دو لبه عمل کند و آثار سوئی نیز در پی داشته باشد (۲). در کشور ما به لحاظ اهمیت خاصی که نهاد خانواده از آن برخوردار است، این نگرانی وجود دارد که کودکان و فرزندان امروزی در نتیجه نداشتن آگاهی‌های لازم به انحرافات اجتماعی مبتلا شوند که حاصل بسیاری از کاربردهای نامناسب از این‌گونه تجهیزات است (۳). همچنین باید در نظر داشت که به دلیل تغییرات مربوط به بلوغ و ورود جوانان به مراحل جدید از زندگی همچون استقلال در تصمیم‌گیری، نداشتن آمادگی برای این مرحله بالقوه می‌تواند آسیب‌های بسیاری به همراه داشته باشد و این امر موجب شکل‌گیری انگیزه‌های جوانان در مسیر غلط شود که در نهایت به انحرافات اجتماعی و رفتار بزهکارانه ختم می‌شود (۴).

در تمامی قرون و اعصار در همه جوامع با توجه به پیچیدگی جوامع به نوعی به آسیب‌های اجتماعی و بزهکاری نوجوانان توجه شده است. دلیل این توجه این است که در واقع افراد جامعه به خصوص نوجوانان و جوانان سرمایه‌های اصلی یک کشور برای اداره آن به شمار می‌روند و افزایش ناهنجاری‌های رفتاری می‌تواند صدمات جدی به این سرمایه‌های ارزشمند وارد کند (۵). منظور از ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان مجموعه قواعد رفتاری در محیط مدرسه و بیرون از مدرسه است که دانش‌آموزان ملزم به رعایت آنها هستند و رعایت نکردن آنها با عکس‌العمل نمایندگان نظارت اجتماعی مواجه می‌شود (۳). یافته‌های متعدد نشان داده است که در جوامع مختلف آمار بزهکاری نوجوانان به‌ویژه در چند سال اخیر در حال افزایش است. هزاران نفر از اطفال و نوجوانان بزهکار به کانون‌های اصلاح و تربیت و بندهای نوجوانان زندان وارد شده‌اند که این رقم نسبت به ده سال گذشته ۲۰ درصد رشد داشته است (۶).

امروزه اهمیت و جایگاه ورزش به‌عنوان پدیده‌ای که بسیاری از مردم می‌توانند اوقات فراغت خود را به واسطه آن سپری کنند، بر کسی پوشیده نیست (۷). در تعریف کوشافر (۱۳۸۱) ورزش چنین تعریف شده است: «ورزش عبارت است از یک فعالیت نهادینه‌شده که مستلزم کاربرد نیروی جسمانی شدید با استفاده از مهارت‌های جسمانی پیچیده به وسیله شرکت‌کنندگانی است که توسط عوامل درونی و بیرونی تحریک می‌شوند» (۸). در جوامع اسلامی با توجه به اینکه تمامی سیاست‌گذاری‌ها در خدمت مکتب است،

تربیت بدنی نیز جدا از این اصل کلی نبوده و ضمن اینکه پی‌ریزی این علم بر مبنای مسائل جسمانی و فیزیکی است، ولی در نهایت وسیله‌ای است که در کمال و تعالی انسان مؤثر است و می‌تواند گامی در جهت اهداف غایی انسان که همان سیر الی‌الله است، بردارد (۲).

کودکان مهارت‌های ارتباطی و تصمیم‌گیری را با شرکت در فعالیت‌های بدنی و ورزشی می‌توانند رشد و ارتقا دهند (۹). تربیت بدنی در قبول مسئولیت برای پرورش و القای ارزش‌های اجتماعی در افراد جامعه به‌خصوص دانش‌آموزان مدارس سهیم بوده و به‌عنوان عاملی در جهت تقویت ارزش‌های اجتماعی و رفتارهای مطلوب انسانی مؤثر است. روند اجتماعی شدن کودکان با فعالیت‌های اولیه ورزشی آنان آغاز می‌شود و موجبات رشد و تکامل حرکتی در دوره کودکی و مشارکت ورزشی آنان در سال‌های بعد را فراهم می‌کند (۱۰). در خصوص راهکارهای کاهش و کنترل بزهکاری نوجوانان و جوانان نظریات متعددی وجود دارد که در آنها نقش ورزش به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم قابل مشاهده است. از مهم‌ترین این نظریات می‌توان به نظریه انرژی مازاد، نظریه فرایند متمدن شدن، نظریه ملالت و خستگی و نظریه کنترل اجتماعی اشاره کرد، که در ادامه توضیح مختصری از آنها ارائه شده است.

نظریه انرژی مازاد^۱ یا مضاعف از سوی اسپنسر^۲ (۱۸۷۳) در اوایل قرن نوزدهم مطرح شد. به عقیده او بازی و ورزش به‌عنوان کاهنده تنش عمل می‌کنند. او همچنین بیان می‌دارد که انرژی از طریق کار از بین نمی‌رود، بلکه در شخص تا نقطه اوج بالا می‌رود. سپس این انرژی می‌تواند در تمامی فعالیت‌ها به شکل رفتار بزهکارانه صرف شود. اسپنسر بازی را اساساً ناشی از انرژی متراکم در توانایی‌های به‌کارگرفته‌نشده می‌داند و بر این پایه به بررسی این پدیده می‌پردازد. او در تئوری خود میل به بازی را بر این اساس تفسیر می‌کند که موجود زنده به‌گونه‌ای آفریده شده است که بیش از نیازهای بدنی خود انرژی در اختیار دارد و این انرژی انباشته برای آنکه به مصرف برسد، باید به‌گونه‌ای تخلیه شود و این همان عاملی است که انسان را به سمت بازی سوق می‌دهد. همان‌طور که سگریو^۳ (۱۹۸۳) بیان کرد، اغلب فعالیت‌های فیزیکی بر پایه و اساس اصولی حمایت می‌شوند که به کودکان اجازه می‌دهد به‌جای روش مخرب به شکل مثبت از این جریان خارج شوند، یعنی با انجام فعالیت‌های ورزشی انرژی خودشان را تخلیه کنند (۱).

1. Surplus energy
2. Spencer
3. Segraves

نظریه فرایند متمدن شدن^۱، از سوی نوربرت الیاس^۲ (۱۹۹۵) مطرح شد. وی معتقد بود که در جوامع اولیه آدمی احساساتش را خیلی راحت و حتی به شکل فیزیکی بروز می‌داده است که با کنترل شهرنشینی و مدنیت این احساسات را درون خود انباشته و مخفی کرده است، ولی در صحنه فعالیت‌های ورزشی که پویایی و تحرک فیزیکی زیاد است، زندگی اولیه طبیعی تداعی شده و ساختار جدید مدنیت برایش بی‌اثر می‌شود که عقده‌گشایی می‌کند (۱۱). از نظر سورکین^۳ (۱۹۵۱) ورزش شکل مسالمت‌آمیزی است که با مدنیت کنونی جایگزین تجاوزات به هموعان در بشر اولیه شده است. او معتقد است ورزش در واقع به‌نوعی جبران آن خشونت فیزیکی است که در قدیم مجاز شمرده می‌شد و هم‌اکنون مجاز شمرده نمی‌شود. از این‌رو ورزش به شکل فعلی از اوایل قرن شانزدهم شروع شده است، چراکه در همین زمان است که زندگی بیرونی و درونی آنچنان کنترل شده و به نظم درآمده است که ضرورت داشت جاهای دیگری برای تخلیه خشونت به رسمیت شناخته شود (۵). الیاس در یکی از مطالعاتش دریافت که وقتی جنگ در پارلمان بالا می‌گرفت، مشاجره در کلوپ‌های ورزشی پایین می‌آمد و برعکس. ورزش اجازه می‌دهد که مردم هیجان کامل از تقلای بدون خطر و ریسک را تجربه کنند. با وجود این ورزش به‌طور کامل کارکردی خالص و تصفیه‌شده ندارد. همین‌طور روزه‌ای است برای احساساتی که نمی‌توانند از طریق دیگری در جنبه‌های عادی زندگی اجتماعی تصفیه شوند. الیاس با تشریح تحول فرهنگ بدن از عهد عتیق تا دوران معاصر فرایند منضبط ساختن بدن و کنترل کردن رفتارهای پرخاشگرانه را نشان می‌دهد (۱۲). نظریه ملالت و خستگی از دیگر نظریات کنترل بزهکاری و مرتبط با ورزش و فعالیت بدنی است، این نظریه بر این مبنا قرار دارد که شاید در برخی موارد بزهکاری، نتیجه خستگی روانی باشد (۶). کلینارد و وید (۱۹۶۶) گزارش کردند که بیشتر اعمال خشونت‌بار و وندالیسم^۴ در جوانان نتیجه آن است که آنان کار و فعالیت مناسبی برای پر کردن اوقات فراغتشان ندارند (۱۲). اسکافر^۵ (۱۹۸۸) بیان کرد که به‌طور آشکار در ورزشکاران احتمال خستگی روانی کمتر است و از آنجا که دانش‌آموزان اصولاً بعد از زمان‌های آموزشی به فعالیت ورزشی می‌پردازند، اوقات فراغت آنها به بهترین نحو سپری می‌شود و در این بین زمان خالی برای پرداختن به فعالیت‌های خشونت‌بار و خرابکارانه باقی نمی‌ماند (۱۳).

1. Civilizing process
2. Elias, N
3. Srokin
4. Vandalism
5. Soffer

در دهه‌های اخیر نظریه کنترل اجتماعی هیرشی^۱ (۱۹۶۹) از رایج‌ترین چارچوب‌های تئوریک در زمینه درک سیمای انحرافات اجتماعی و به‌ویژه بزهکاری جوانان بوده است. برجستگی این نظریه از ارتباط و پیوستگی ادراکی بین افراد و نهادهای اجتماعی عرفی سرچشمه می‌گیرد (۱۴،۱). هیرشی (۱۹۶۹) نظریه کنترل اجتماعی را برای آزمون پیوستگی بین مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و رفتارهای ضداجتماعی جوانان به کار برد. نظریه کنترل به‌جای تأکید بر انگیزه‌های بزهکارانه، ثابت می‌کند که رفتار هم‌نوا نتیجه فشار پیوندهای اجتماعی است. بر این اساس نظریه کنترل اجتماعی پیش‌بینی می‌کند که مشارکت در ورزش پیوندهای جوانان را با جوامع عرفی افزایش می‌دهد و به تبع آن از رفتارهای ضداجتماعی می‌کاهد (۱۶). سگریو (۱۹۸۳) ادعا می‌کند که مؤلفه‌های ورزشی و ورزشکارانه به‌عنوان پادزهری نسبت به بزهکاری توجه و تمرکز زیادی را بر روی نظریه کنترل در مقایسه با دیگر نظریات به خود جلب کرده است (۱۳). هیرشی در تحقیقات خود عناصر چهارگانه پیوند اجتماعی (وابستگی یا دلبستگی، تعهد، درگیری یا مشغولیت و اعتقاد یا باور) را برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی افراد به‌کار برد. او در بعد سوم یعنی درگیری و مشغولیت معتقد است برای تمرین و موفقیت در ورزش‌ها افراد باید وقت بیشتری را به این کار اختصاص دهند و این به معنای مشغولیت و درگیری بیشتر در فعالیت‌های عرفی جوانان محسوب می‌شود که خود زمان در دسترس برای رفتار ضداجتماعی را کاهش می‌دهد (۱۵،۱۶). افراد در طول زندگی، زمان و انرژی محدودی دارند. درگیری در امور زندگی روزمره وقت زیادی نیاز دارد و خود سبب محدود شدن رفتار می‌شود. افراد بیکار وقت بیشتری برای هنجارشکنی دارند. پس فراهم بودن تسهیلات ورزشی (ورزش کردن) موجب کاهش کج‌رفتاری می‌شود (۱۷). شرکت در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی بر این اساس که ساعت‌ها و اوقات فراغت جوانان را پر می‌کند، مورد حمایت قرار می‌گیرد، با این فرضیه متعاقب که آنها وقت کمتری برای درگیری در فعالیت‌های ضداجتماعی دارند (۱۸). شاطریان و همکاران (۱۳۹۲) نیز با استفاده از این رویکرد به مطالعه دانش‌آموزان پرداختند و دریافتند که معدل، پایگاه اجتماعی، عملکرد، خانواده، دسترسی به منابع و امکانات، عملکرد جامعه با ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان ارتباط دارند و دسترسی به منابع مهم‌ترین آنهاست (۱۹). فلاح (۱۳۹۴) نیز در مطالعه خود با همین رویکرد مطرح کردند که میزان فعالیت ورزشی با بروز رفتار نامناسب

1. Hirschi's social control theory

و انتخاب دوستان نامناسب رابطه معکوس دارد و میزان بیشتر فعالیت بدنی موجب ارتقای پیوندهای اجتماعی در بین جوانان می‌شود (۲۰).

همان‌گونه‌که در نظریات مذکور مشخص است، ورزش به‌واسطه ویژگی‌هایی دارد که می‌تواند گزینه مناسبی برای پر کردن اوقات فراغت جوانان و نوجوانان قلمداد شود و از بسیاری مشکلات و ناهنجاری‌ها پیشگیری کند. در ادامه نیز برخی تحقیقات داخلی و خارجی مرتبط با این موضوع که به شرح زیر گزارش شده‌اند.

احمدی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه میزان کنترل اجتماعی بی‌نظمی در بین شهروندان دهمدشت» نشان داد رابطه منفی و معناداری بین کنترل اجتماعی و بی‌نظمی وجود دارد و کنترل اجتماعی می‌تواند تعیین‌کننده بی‌نظمی باشد و با گسترش سازوکارهای کنترل رسمی و غیررسمی در جامعه می‌توان ناهنجاری و بی‌نظمی را در حد شایان توجهی کاهش داد (۱۲).

در پژوهش شمسی و همکاران (۱۳۹۴)، ابعاد جامعه‌شناختی مؤثر بر مشارکت ورزشی بررسی و مطالعه شد که در آن متغیرهای خانواده، دوستان و همسالان با مشارکت ورزشی رابطه‌ای معنادار داشت. در این تحقیق خانواده قوی‌ترین عامل تأثیرگذار در رشد گرایش آزمودنی‌ها به مشارکت در ورزش بود (۱۱).

بهرام‌فرد و همکاران (۱۳۹۴) به شناسایی و اولویت‌بندی رفتار بزهکارانه جوانان و نوجوانان پرداختند. در این بین عوامل امنیتی-اجتماعی، بزهکاری فردی، فرهنگی-اجتماعی و بزهکاری جنسی در اولویت قرار گرفتند (۲۱). اسدی و همکاران (۱۳۹۴) نیز در مطالعه چگونگی کارکرد ورزش بر کاهش انحرافات اجتماعی سه عامل شناختی، عاطفی-روانی و حرکتی را شناسایی کردند (۲۲). تبریزی و همکاران (۱۳۹۶) و علوی و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای مشابه به بررسی تأثیرات مثبت ورزش و آثار پیشگیرانه آن بر انحرافات اجتماعی پرداختند. نتایج تحقیقات آنان نشان داد که محیط نقش بسزایی در تمایل افراد به ورزش دارد و به‌واسطه افزایش تمایل افراد به ورزش نشاط اجتماعی نیز افزایش می‌یابد (۹،۵).

مک‌اُوی و همکاران^۱ (۲۰۱۴) به بررسی جایگاه ورزش در بین جوانان پرداختند. نتایج مطالعه آنان نشان داد که دوستان و نزدیکان و سازمان‌های مربوط در شکل‌گیری عادات ورزشی تأثیر بسزایی دارند. همچنین آنان دریافتند که جوانان ورزش را به عنوان مأمونی در برابر درگیری‌ها و مشاجرات می‌دانند و علاوه بر این می‌توانند در ورزش فرصتی برای ابراز بسیاری از احساسات فروخورده خود بیابند (۲۳). جیمز

1. McEvoy, MacPhail & Enright

و نیکول (۲۰۱۰) در تحقیق خود دریافتند دخترانی که از سطوح پایین‌تری از حمایت والدین خود برخوردار باشند تمایل کمتری نیز به فعالیت‌های ورزشی از خود بروز می‌دهند (۲۷). ماسی^۱ و همکاران (۲۰۱۶) نیز به مطالعه آثار مثبت ورزش پرداختند. آنان در مصاحبه با ورزشکاران حرفه‌ای دریافتند که ورزش ابزاری برای توسعه مهارت‌های شخصی است؛ ورزش محیطی برای شادی و تفریح است و ورزش محیطی عاری از جهت‌گیری است، از این‌رو بسیاری از افراد جذب این محیط می‌شوند. همچنین آنان دریافتند افراد با سه انگیزه بازی، رؤیاپردازی و فرار از مشکلات به محیط ورزش کشیده می‌شوند (۲۴). پارکر و همکاران (۲۰۱۹) نیز در مطالعات خود دریافتند که ورزش به‌واسطه آموزش نقش‌های شهروندی و اجتماعی موجب کاهش انحرافات اجتماعی می‌شود (۲۵). اشنایدر و همکاران (۲۰۱۸) به مطالعه روی ۱۲۶ جوان و نوجوان بزهکار پرداختند. آنان پروتکل ورزشی شش‌ماهه‌ای را برای این گروه طراحی کردند. نتایج پس از شش ماه نشان داد که این گروه تمایل کمتری به آسیب رساندن به افراد و اماکن داشته و کمتر به هنجارشکنی اجتماعی گرایش دارند (۲۶). پیسار (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان «تکامل پدیده تخلفات نوجوانان و اجتماعی شدن مجرمان سوری در رومانی» به توصیف پدیده بزهکاری نوجوانان در رومانی، تعیین علل اجتماعی و عوامل ناهنجاری‌های اجتماعی نوجوانان و تجزیه و تحلیل تحریم‌های دروغی در مورد افراد زیر سن قانونی پرداختند (۱۶).

بررسی تحقیقات و مطالعات نشان داد که ورزش تأثیر بسزایی در کاهش بزهکاری در بین جوانان و نوجوانان دارد و یکی از بهترین گزینه‌ها برای پر کردن اوقات فراغت است، از این‌رو پژوهشگران درصدد آن شدند که دریابند آیا این عامل در میان دانش‌آموزان مورد مطالعه نیز مصداق پیدا می‌کند و اگر این‌گونه است، میزان شیوع و بروز انحرافات اجتماعی را در بین دانش‌آموزان متوسطه شهرکرد از نظر وقوع اعمال بزهکارانه و میزان شیوع آنها را در دو گروه ورزشکار و غیرورزشکار بررسی و مشخص کنند که اولویت‌بندی وقوع مؤلفه‌های ناهنجاری اجتماعی در بین این افراد به ترتیب کدام‌اند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر هدف در گروه تحقیقات کاربردی است و افراد مورد مطالعه به‌طور تصادفی انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه اطلاعات مورد نیاز پژوهش جمع‌آوری شد.

1. Masey, Meredith & Whitley

جامعه آماری پژوهش شامل همه دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم (دختر و پسر) مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ در دو ناحیه ۱ و ۲ شهرستان شهرکرد (استان چهارمحال و بختیاری) است که تعدادشان به ۸۳۰ نفر می‌رسید. تعیین حجم نمونه در این پژوهش طبق جدول مورگان و با توجه به حجم جامعه ۳۲۰ مورد انتخاب شد. شایان ذکر است دانش‌آموزانی که در این پژوهش در گروه ورزشکاران قرار گرفتند، در سال تحصیلی مذکور در هنرستان تربیت بدنی مشغول به تحصیل بودند. علاوه بر این ملاک ورزشکار بودن در این تحقیق تمایل به ورزش بدون اجبار است.

ابزار تحقیق پرسشنامه ناهنجاری‌های اجتماعی (شاطریان، ۱۳۸۹) بود که از ۱۸ گویه تشکیل شده است. روایی و پایایی این پرسشنامه در تحقیق شاطریان (۱۳۸۹) معنادار گزارش شده است. با این حال روایی آن توسط ۱۱ نفر از متخصصان تأیید شد و به منظور بررسی پایایی این ابزار از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد و میزان آن برابر با ۰/۹۳ محاسبه شد که بیانگر پایایی مناسب این ابزار است. تعداد ۳۲۰ پرسشنامه با همکاری مدیران و معلمان مدارس در ساعات تحصیلی بین دانش‌آموزان توزیع شد که تعداد ۲۹۲ پرسشنامه کامل و قابل استفاده به منظور تجزیه و تحلیل بود. از مزیت‌های این تحقیق سنجش میزان انحرافات اجتماعی به روش خوداعترافی است تا شناخت کاملی از میزان انحرافات دانش‌آموزان به دست آید. تمامی محاسبات و تحلیل‌های صورت گرفته بر روی داده‌های تحقیق به کمک نرم‌افزار SPSS 23 انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق در دو گروه توصیفی و استنباطی محاسبه شدند که در ابتدا اطلاعات توصیفی حاصل از پرسشنامه تحقیق گزارش شده و در ادامه یافته‌های استنباطی تحقیق با جداول و محاسبات خاص خود آورده شده‌اند.

نتایج نشان داد که ۸۸ نفر از شرکت‌کنندگان (۳۰ درصد) در گروه دختران ورزشکار، ۵۹ نفر در گروه دختران غیرورزشکار (۲۰ درصد)، ۷۳ نفر در گروه پسران ورزشکار (۲۵/۶ درصد) و ۷۲ نفر در گروه پسران غیرورزشکار (۲۴/۴ درصد) قرار دارند. همچنین ۱۴۵ نفر از شرکت‌کنندگان این تحقیق مرد (۴۹/۷ درصد) و ۱۴۷ نفر دیگر (۵۰/۳ درصد) زن بودند.

جدول ۱. نتایج اطلاعات جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها

یافته	ویژگی	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۴۵	۴۹/۷
	زن	۱۴۷	۵۰/۳
ورزشکار	مرد	۷۳	۲۵/۶
	زن	۸۸	۳۰
غیرورزشکار	مرد	۷۲	۲۴/۴
	زن	۵۹	۲۰

در اولین گام دو گروه ورزشکار و غیرورزشکار با یکدیگر مقایسه نشد. همچنین مقایسه شد که وقوع ناهنجاری در بین این دو گروه به یک اندازه است یا خیر؟ نتایج حاصل از آزمون تی مستقل برای آزمون این فرضیه به شرح جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون تی مستقل به منظور بررسی تفاوت وقوع ناهنجاری در دو گروه

آماره	F	T	دامنه آزادی (df)	سطح معناداری (Sig)
با پیش فرض برابری واریانس‌ها	۳/۶۶	- ۴/۳۶	۲۴۱	۰/۰۰۱
بدون پیش فرض برابری واریانس‌ها		- ۴/۳۰	۲۱۶/۳۶	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، مقدار تی برابر با ۴/۳۶ - و سطح معناداری ۰/۰۰۱ است. با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که میزان وقوع ناهنجاری در بین دو گروه دانش‌آموزان ورزشکار و غیرورزشکار با یکدیگر تفاوت معنادار دارد و با توجه به منفی بودن مقدار t می‌توان نتیجه گرفت که میزان وقوع ناهنجاری در دانش‌آموزان ورزشکار کمتر از دانش‌آموزان غیرورزشکار است.

در ادامه اولویت هر کدام از عوامل ناهنجاری اجتماعی بررسی شد. بدین منظور ابتدا معناداری تفاوت اولویت بین گویه‌ها بررسی (جدول ۲)، سپس اولویت هر کدام از گویه‌ها (جدول ۳) ذکر شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون فریدمن به منظور بررسی تفاوت بین اولویت عوامل ناهنجاری اجتماعی

تعداد (N)	۲۹۲
مربع خی	۱۱۶۴/۳۵
دامنه آزادی (df)	۱۷
سطح معناداری (Sig)	۰/۰۰۱

جدول ۴. گویه‌های تحقیق و اولویت‌بندی آنها

ردیف	گویه	میانگین رتبه	رتبه
۱	مصرف سیگار	۸/۴۳	۱۳
۲	مصرف مواد مخدر	۶/۳۶	۱۷
۳	تخریب اموال عمومی	۹/۷۰	۱۰
۴	تقلب در امتحان	۱۴/۸۳	۱
۵	مصرف مشروبات الکلی	۸/۱۷	۱۴
۶	مزاحمت در محله	۹/۸۲	۸
۷	خارج ماندن از منزل تا نیمه شب	۸/۹۵	۱۲
۸	تماشای فیلم مستهجن	۱۰/۰۴	۷
۹	فحاشی و کلمات رکیک	۱۰/۶۳	۴
۱۰	نافرمانی از والدین و توهین به آنها	۱۰/۵۵	۵
۱۱	شرط‌بندی و قماربازی	۷/۹۲	۱۵
۱۲	استفاده از ماهواره	۱۲/۳۴	۲
۱۳	دزدی و سرقت	۶/۸۳	۱۶
۱۴	خرید و فروش مواد مخدر	۶/۱۵	۱۸
۱۵	رعایت نکردن حقوق دیگران	۹/۶۱	۱۱
۱۶	رعایت نکردن قوانین جامعه	۱۰/۲۳	۶
۱۷	مشکل با استادان و ترک کلاس درس	۱۰/۶۴	۳
۱۸	اخراج از کلاس درس و دانشگاه	۹/۸۰	۹

همان‌گونه که در جدول ۳ گزارش شده است، سطح معناداری آزمون فریدمن کمتر از ۰/۰۵ است، از این رو می‌توان نتیجه گرفت که بین اولویت‌بندی گویه‌های تحقیق متفاوت است و اینکه ناهنجاری‌های اجتماعی از اولویت یکسانی نسبت به یکدیگر برخوردار نیستند و برخی عوامل شیوع بیشتری دارند. این تفاوت در جدول ۴ نمایش داده شده و تمامی مؤلفه‌های تحقیق با توجه به میانگین رتبه‌شان رتبه‌بندی شده‌اند. بر این اساس عامل چهارم (تقلب در امتحان) بیشترین امتیاز و عامل چهاردهم (خرید و فروش مواد مخدر) دارای کمترین امتیاز است که بیانگر اهمیت بیشتر مورد اول و کم‌اهمیت بودن عامل آخر است.

جدول ۵. نتایج آزمون یو-من-ویتنی به منظور بررسی میزان شیوع ناهنجاری در دو گروه ورزشکار و غیر ورزشکار

گروه‌ها	میانگین رتبه‌ای	مجموع میانگین‌ها	یو-من-ویتنی	سطح معناداری
گروه غیرورزشکار	۱۴۲/۰۸	۱۵۹۱۲/۵	۵۰۸۷/۵	۰/۰۰۱
گروه ورزشکار	۱۰۴/۸۴	۱۳۷۳۳/۵		

نتایج جدول ۵ حاکی از آن است که میزان شیوع ناهنجاری‌های اجتماعی با توجه به معناداری کمتر از ۰/۰۵ در بین دو گروه اختلاف معنادار دارد، از این رو با توجه به میانگین رتبه‌ای بالاتر گروه غیرورزشکار می‌توان نتیجه گرفت که شیوع ناهنجاری‌های اجتماعی در گروه غیرورزشکار بیشتر از گروه ورزشکار است.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه موضوع تحقیق حاضر جایگاه ورزش و نقش آن در کاهش گرایش به انحرافات اجتماعی است، بنابراین فقط نقش تربیت بدنی در کاهش گرایش به انحرافات اجتماعی مدنظر است. در این تحقیق متغیر فعالیت‌های ورزشی به‌عنوان متغیر مستقل مورد توجه بوده و تأثیر آن بر انحرافات اجتماعی بین دانش‌آموزان مطالعه شده است. فعالیت‌های ورزشی در جهان حاضر از مؤثرترین و نیرومندترین بسترهایی است که با توجه به اقبال گسترده همگان می‌تواند در زمینه‌های مختلف مورد بهره‌برداری قرار گیرد. بنابراین به‌عنوان یک پدیده اجتماعی توجه عموم جامعه‌شناسان را به خود جلب کرده است (۸).

نتایج این تحقیق نشان داد که وقوع و شیوع ناهنجاری‌های اجتماعی در بین گروه دانش‌آموزان ورزشکار و غیرورزشکار متفاوت است و دانش‌آموزان غیرورزشکار بر طبق یافته‌های این تحقیق بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند. این یافته با نتایج تحقیقات بهرام‌فرد (۱۳۹۴)، ماسی و همکاران (۲۰۱۶) و پارکر و همکاران (۲۰۱۷) همخوانی دارد (۳، ۱۱، ۲۱، ۲۴، ۲۵). همچنین یکی از ناهنجاری‌های شایع در میان آزمودنی‌ها، تقابل و بی‌احترامی به استادان، معلمان و گروه‌های همسالان در محیط‌هایی همچون مدرسه است. این یافته همسو با تحقیقات جیمز و نیکول (۲۰۱۰) است که بر این باورند شرایط حاکم بر خانواده از ارکان مهم در شکل‌گیری ذهنیت و دیدگاه افراد به حساب می‌آید و در میزان گرایش و انگیزه نوجوانان به فعالیت‌های ورزشی و حضور در میادین ورزشی تأثیری عمده دارد. در خصوص نقش خانواده در گرایش به ورزش در نوجوانان ثابت شده است افرادی که از حمایت کمتری از سوی خانواده خود بهره‌مند می‌شوند، میزان مشارکت آنان در فعالیت‌های ورزشی نیز در مقایسه با افراد دیگر کاهش می‌یابد و در نتیجه هیجانات و فشارهای ناشی از عوامل بیرونی موجب بروز رفتارها و در برخی موارد ناهنجاری‌هایی از سوی آنها در میان همسالان و محیط‌های مختلف می‌شود (۹).

با توجه به نظریه ملامت و خستگی باید توجه داشت برنامه‌ریزی دقیقی برای اوقات فراغت جوانان و نوجوانان صورت بگیرد، و در این برنامه‌ریزی‌ها نظرها و سلاقی دانش‌آموزان نیز گنجانده شود. با توجه به این نظریه، گنجانیدن فعالیت‌های ورزشی در برنامه‌های اوقات فراغت ضروری است، اما از طرف دیگر با توجه به نتایج تحقیق اندرز و اندرز (۲۰۰۳) باید سلاقی دانش‌آموزان را در برنامه‌ریزی‌های اوقات فراغت لحاظ و از آنان نظرخواهی کرد. همچنین با توجه به نظریه کنترل اجتماعی محیط‌های آموزشی باید به‌گونه‌ای مدیریت شوند که فعالیت‌های ورزشی و ارزش‌های موجود در جامعه در یک راستا قرار گیرند (۱۴). برای مثال شرط‌بندی و قمار بر روی نتایج بازی‌های ورزشی امر رایج و متداولی است که در این تحقیق نیز بدان پرداخته شده است. گسترش شرط‌بندی در قشر جوان به‌خودی‌خود می‌تواند زمینه‌ساز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی دیگر شود (۱۷). نتایج تحقیقات فلاح (۱۳۹۴) و مک اووی و همکاران (۲۰۱۴) نیز نشان می‌دهد که قرارگیری جوانان و نوجوانان در میان گروه‌های همسال تأثیر بسزایی در شکل‌گیری رفتار اجتماعی آنها دارد. از طرفی محیط ورزش به‌خودی‌خود می‌تواند موجب کاهش تأثیرات سوء گروه‌های همسال شود، زیرا ورزش خود به‌مثابه فیلتر عمل کرده و از ورود افراد ناسالم به این محیط جلوگیری می‌کند. اما با توجه به نتایج این تحقیق شرط‌بندی در اولویت‌بندی عوامل ناهنجاری اجتماعی جایگاه پایینی به خود اختصاص داده است و چندان مورد توجه دانش‌آموزان نیست (۲۰، ۲۳).

تقلب در امتحان، استفاده از ماهواره، مشکل با استادان و ترک کلاس درس، فحاشی و استفاده از کلمات رکیک و نافرمانی و توهین به والدین، پنج عاملی‌اند که به ترتیب در اولویت ناهنجاری‌های اجتماعی شرکت‌کنندگان در این تحقیق جای گرفتند. نتایج تحقیقات عباسی (۱۳۸۶) نشان داد که ورزش موجب افزایش اعتماد به نفس در دانش‌آموزان ورزشکار می‌شود، از این رو می‌توان انتظار داشت که با افزایش سطح فعالیت بدنی در بین دانش‌آموزان ناهنجاری‌هایی مانند تقلب کاهش یابد (۶). همچنین نتایج تحقیقات گلزاده (۱۳۸۶) و کریگر (۲۰۰۷) نشان داد که مشارکت در فعالیت‌های ورزشی موجب کاهش هیجانات و خشونت در بین افراد ورزشکار می‌شود (۱۶،۱۲)، از این نظر می‌توان نتیجه گرفت که مشارکت در فعالیت‌های ورزشی می‌تواند موجب افزایش صبر و شکیبایی در بین دانش‌آموزان شود و این عامل به ترک رفتارهای نادرست اعم از ترک کلاس درس، فحاشی و نافرمانی از والدین منجر شود.

در انتها با توجه به نتایج تحقیق و اهمیت جلوگیری از وقوع برخی اعمال مجرمانه که ترتیب شیوع آنها در میان آزمودنی‌ها بررسی شد، پیشنهاد می‌شود در ابتدا با برگزاری کارگاه‌های شناسایی آسیب‌های اجتماعی رایج در میان خانواده‌ها و نوجوانان آنان را بیش از پیش با خطرهای بالقوه آشنا کنیم. همچنین به مدیران مدارس، معلمان ورزش و والدین پیشنهاد می‌شود با توجه به نقش تأثیرگذار ورزش در کاهش بزهکاری در بین جوانان و نوجوانان از یک سو و بهبود مهارت‌های اجتماعی از سوی دیگر، برنامه‌ریزی صحیح و مدونی برای اوقات فراغت دانش‌آموزان انجام گیرد و در این برنامه‌ریزی‌ها ورزش به‌عنوان یک اصل اساسی و یک رکن از آموزش گنجانده شود.

منابع و مأخذ

1. Booth, Job A., Amy Farrell and Sean P. Varano (2008). "Social Control, Serious Delinquency, and Risky Behavior: A Gendered Analysis. *Crime & Delinquency*." Volume 54 Number 3: 423-456.
2. Taleban, m., "piety and crime among the young students". 1st edition, Tehran: art and communication institute. 2001. (In Persian)
3. Sekhvat, J., "The Evaluation of Effective Factors on Students' Behavioral Abnormalities in Lorestan", *Journal of Iranian Social Development Studies*, vol.4, No.12.2002. (In Persian)
4. Mallia, L.; Lucidi, F.; Zelli, A.; Chirico, A. & Hagger, S. "Predicting moral attitudes and antisocial behavior in young team sport athletes: A self-determination theory perspective". *Journal of applied social psychology*. DOI: 10.1111/jasp.12581.2018
5. Tabrizi, M., krooki, A., Sanei, H., "The relationship between sport and social gaiety in students of physical education in Hormozgan". The 1st national congress on sport sciences

- and health achievement, university of medical sciences of Abadan, September 2017. (In Persian)
6. Abbasi A, A, "students' crime; and cognitive factors affecting on: a study among teenagers in behshar, Babol and noshahr". A Phd thesis Azad university, central Tehran branch. 2007. (In Persian)
 7. Abdoli, B., "mental and social fundamentals of physical training and sport", 2nd edition, Bamdad ketab publications. 2007. (In Persian)
 8. Purdy, D. A.& S. F. Richard (1983). "Sport and Juvenile Delinquency: An Examination and Assessment of Four Major Theories". Journal of Sport Behaviour. 6(4), 179-83.
 9. Alavi, s., Ahmadi, m., zar, a., "the relationship between physical activities, social health and spiritual intelligence of nurses". Journal of social health. Vol. 2, No.5, pp 94- 102. 2017. (In Persian)
 10. Haywood, M. K., "Life span motor development", 9th edition, translated by namazi zad, M. and aslankhani M. A. Samt publications. 2008. (In Persian)
 11. Shamsi, A. Soltan Hosseini, M. Rohani, M. "Specifying the role of sociability on expanding Youth's sport participation: A case study: Isfahan", Sport management research. 28, 71- 88. 2015 (In Persian)
 12. Ahmadi, S. "study of the relationship between the extent of social control and chaos among Dehdasht citizens", strategic research on security, social discipline. 3rd. No 2, 2014. (In Persian)
 13. Mason, G. & Wilson, P. "Sport, Recreation and Juvenile Crime: An Assessment of the Impact of Sport and Recreation upon Aboriginal and Non-Aboriginal Youth Offenders". First Published by the Australian Institute of Criminology. 1988
 14. Ozbay, O.& Ozcan, Y. Z. "A Test of Hirschi's Social Bonding: Theory Juvenile Delinquency in the High Schools of Ankara". Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology. Vol. 50. 2006
 15. Michael, A. C. "Religion and Social Control: An Application of a Modified Social Bond on Violence". Criminal Justice Review. Vol. 28. 2003.
 16. Kreager, Derek A. "Unnecessary Roughness? School Sport, Peer Networks, and Male Adolescent Violence". American Sociological Review. Vol. 72. 2007 (October: 705-724).
 17. Bokharayi, A., "the study of social abnormalities in Iran" . pezhvak publications, tehran 2007. (In Persian)
 18. Kooshafar, A., "principles and fundamentals of physical training". 1st edition, Azad university of Tabriz, 2002. (In Persian)
 19. Shaterian, m., joshaghani, z., Noorian, f. "the study of factors affecting on Students' Behavioral Abnormalities, a case study in Aran and Bidgol". Journal of social development studies. Vol. 5, No. 3, pp 123- 135, 2013. (In Persian)
 20. Fallah, z. Fallah, Z., "the effect of sport activities on the extent of social abnormalities among yougesters in Qom". The 1st international congress of physical activities and sport sciences. February 2015. (In Persian)

21. Bahramfard, H., Ghaderzadeh, J., Jamiani, K., "identifying and prioritizing criminal behavior indices in sport milieus". Tehran, The 1st international congress on physical education and sport sciences, February 2016. (In Persian)
22. Asadi, T., Mohammadi, A., Hosseinpour, E., Raeesizadeh, H., "The role of Sport and Physical Activity in preventing youth and youngsters from crime". Tehran, The 1st international congress on physical training and sport sciences, February 2016. (In Persian)
23. McEvoy, E.; MacPhail, A. & Enright, E. "Physical activity experience of young people in an area of disadvantage". Sport, education and society. <http://dx.doi.org/10.1080/13573322.2014.994176>. 2014.
24. Massey, W. & Whitley, M. "The role of sport for youth amidst trauma and chaos", Qualitative Research in Sport, Exercise and Health. VOL. 8, NO. 5, 487-504. <http://dx.doi.org/10.1080/2159676X.2016.1204351>. 2016.
25. Parker, A.; Morgan, H.; Farooq, F.; Moreland, B. and Pitchford, A. "Sporting intervention and social change: football, marginalized youth and citizenship development". SPORT, EDUCATION AND SOCIETY. VOL. 24, NO. 3, 298-310. <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1353493>. 2019.
26. Schneider, H. & Houry-Kassabri, M. (2018). "The relationship between Israeli youth participation in physical activity programs and antisocial behavior". Child and Adolescent Social Work Journal. <https://doi.org/10.1007/s10560-017-0528-y>
27. James, D and Nicole R. L (2010). "The impact of socioeconomic position on sport participation among South Australian youth". Journal of Science and Medicine in Sport, Vol. 13, pp.318-322.

An Investigation of the Effect of Sport on Decreasing Social Deviations (Case Study: Grade 2 High School Students in Shahre Kord City)

Seyyed Alireza Sharifi*¹- Najmeh Abdollahi²- Amin Dehghan Ghahfarrokhi³

1. PhD Student of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran
2. PhD Student of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran
3. Assistant Professor in Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Received (2019/12/01; Accepted: 2020/08/28)

Abstract

The aim of this study was to explain the effect of sport activities on social deviations in students of Shahre Kord city. This study was a survey and the questionnaire of social anomalies was used for data collection. The statistical population consisted of all high school students in grade 2 in 2015-2016 academic years in districts 1 and 2 of Shahre Kord city. According to Morgan table, the statistical sample comprised of 292 participants. The results of t test showed that athlete students had lower tendency to social deviations than non-athlete students. Moreover, the results showed that there were some priorities in social anomalies and some of them were more common. Finally, with respect to the role of sport in decreasing social deviations, principals, teachers and parents are recommended to try to have sport as one of the principal leisure options in students' leisure time planning.

Keywords

Athlete student, physical education, social anomalies, social deviations, sport.

* Corresponding Author: Email: Alirezasharifi.1984@yahoo.com; Tel: +989125827621